

Többet a világról

Megmondom, miért vitt el a kíváncsiság Üllésre, a felnőtt általános iskolai vizsgájára. Több miértről van szó egyszerre. Aki egyáltalán tanulni akar, miért nem tanul eddig? Ha fiatal, végigjárhatta volna egyszerű nekifutással mind a nyolc osztályt. Ha idősebb? Ezer alkalma lett volna évekként elelőtt jelentkezni. Ha tanul valaki, jobb állásra, több fizetésre vágyunk, vagy megelégedésünket kell megmutatnunk bizonyítvánnyal. Azt is jó lenne megtudni — gondoltam —, a család ellene vagy mellette szavaz az iskolának. Van, aki azért nem ér rá, mert apró gyermeke van, a másiknak apró unokája. És a nagy kérdés: azáltal mellett dolgozó jönnek inkább, vagy a kezük munkájából élők?

NÉNI ÉS BÁCSI

Ez az utolsó kérdés számomra a legmelegebb, arra kértem tehát Csóti Szilveszter igazgatót, ne a nevekét mondja, csak a foglalkozásokat. Kőműves, traktoros, háztartásbeli, téesztag — nem az adminisztrációban dolgozó, még csak nem is brigádfőnök. Rangja és állása: gyalogmunkás. — Gépkezelő, megint téesztag, újra az, boltvezető, megint téesztag, férj és feleség együtt — és sorolhatnám tovább egészen huszonötig.

Bemegyek abba a terembe, amelyikben magyar irodalomból és nyelvtanból vizsgáznak a felnőttek. Minden vizsga érdekes, de nem néznivaló. Felelnek az emberek, jegyet kapnak, közben megizzadnak, nagy izgalomban úgy összegyűrik a tételt, alig lehet elolvasni. Inkább arra figyelek, milyen a hang, odavissza az asztaltól a felelők asztaláig. Itt majdnem mindenki néni vagy bácsi. Tanár néni — ez a megszokott az iskolába járó gyerekekről ragad át a szülőkre, és emberkor megjelölésére nem jó —, Lajos bácsi, Panni néni, Feri bácsi, hangzik a vizsgázók szájából. Ez már kort is jelent, tiszteletet is, ismeretséget is.

Panni néni, Evetovics Antalné Maupassantból felel. Dicséretet is kap a jegy mellé, és kint a folyosón annyit pusztít, ahányan csak várnak a sorukra. Felnőttek között nem divat az a nagy pusztítás faluhelyen, első percében látni, hogy az ötven évre hajlók ugyanolyan diákok lettek, mint a harminchat évvel fiatalabbak. Azért tűnik ez föl, mert akik most vizsgáznak, nem járták sem a dolgozó iskolájában, se levelező tagozaton a nyolcadik osztályt. Nem is magánvizsgázók, új iskolai találmány részesei: osztályozó vizsgára előkészítő tanfolyamot végeztek a szemközti levő művelődési házban. Januárban vizsgáztak a hetedik osztályból — magyarból, történelemből és földrajzból —, ap-

rilisan jön hozzá a főnnyaradók másik fele.

A MÉHÉSZ

Farkas Lajos délig őszibarackot metszett, délutánra kiöltözött, és a Tanácsköztársaság történelméről felelt. Láttam a tanári ceruza mozgásából, hogy jól.

— Kora?
— Ötvenhat éves vagyok.
— Miért tanul?
— Ha a hetedik megvan, ne legyen hűja semmi se.
— Miért most tanul?
— Van itt a faluban egy méhészkör, én vagyok az elnöke. Nehogy kitalálja valaki, hát az elnök hány osztályt végzett? Régen volt, amikor tanultam, megköveteli a mai világ, hogy frissítsük föl a régit, és tegyünk is hozzá valamit.

Vass Ferencék nevét hallom, nem jöttek el a vizsgára. Együtt tanult férj és feleség, egyikük beteg lett, visszalépett a másik is. Ha a tanulásban összetartottak, megvárják egymást a vizsgával is.

Másik házaspár is van itt, egymás után lép ki-be, egyik teremből a másikba Maróti Imre és felesége.

Imre bácsi eddig kilenc osztályt végzett, most mégis a nyolcadikról felel. A hat elemi három ismételt követel valamikor réges-régen, de az nem számít sehova.

— Hol számít ez a mai vizsga? A barázdában?

— Talán még ott is.
A felesége azt mondja, ha ki nem találják, hogy jogosítványhoz ez is kell, ő ugyan be nem iratkozott volna még egyszer. Motorra már régóta megvan a papiros, de jó lenne kocsira is. A férj ugyan gyalogmunkás a szövetkezetben, de arról álmodik, jó lenne valami kis Dutra a ház körüli földre.

— Ha nem tudom igazolni az iskolát, föl se vesznek vezetést tanulni. Tehát a barázdába is kell.

— Nehéz a nyolcadik?
— Nekem nehéz. De mondhatom úgy is, nekünk nehéz. Dolgozunk egész nap, este ott a jóság. Ha utána kezembe vettem a könyvet, mire a harmadikat lapoztam, el is aludtam.

Különvéleménye van Maróti Imrénének a nyelvtanról. Haragszik rá. Azt mondja, inkább azt kellene a magafajta emberekkel megtanítani, hogyan kell a gyümölcsfát megvédeni a pajsztetőtől, és hogyan lehet exportra szóló almát termelni, nem pedig mindenféle szóelemzésekkel tölteni az időt.
En ugyan szeretem a jóízű gyümölcsöt, a barackot is, almát is, de a nyelvtant is szerettem, ennél fogva nem állok Imre bácsi mellé. A szónak is van íze.

NAGYTATA

Gombos Mihály az egyoldalúságtól félt. Azt mondja, ha

nem vigyáz, polarizálódik az ember feje. Úgy érzi, sarkosodik a tudománya. Vizsgázott ő már belső égésű soros motorokból is, meg a „magasnyomású” gáz- és olajtűzelésű kazánkezelő tanfolyamot is, letette, állása szerint gépész a paprikaszárítóban, meg is él a tudományából, de arra is kíváncsi, mi van a Föld másik felén, vagy a Hold túlsó oldalán.

— Ha ez is meglesz, ember leszek. A családban mindenkinek megvan, miért éppen nekem ne legyen. Megnének az unokák, meg is kérdezhetik: hát te, Nagytata? Te miért nem tanultál?

— Más haszna?
— Ha olvasok valamit, másképpen olvasom. Rávettem, miből mit kell kiérteni. Sokat követelnek, szigorú az iskola, de jó is. A sokból több megmarad.

— Amit történelemből kérdeztek, átélte. Minek azt könyvből tanulni?

— Sokat tudtam róla, de nem tudtam mindent. Sokat értettem belőle, de nem jól értettem mindent. A történelemmel mindig veszélyes a téves értelmezés.

Talán Fábrián Károlyné a legfiatalabb. Most húszéves. Hol volt, amikor az ég zengett?

— Tanyán laktunk, ötven vagyunk testvérek, sokat kellett dolgozni. Kivettek az iskolából, hogy majd elvégzem. Ha szükségem lesz rá. A nővérem egy hónappal ezelőtt vizsgázott, én most.
— Nehéz?
— Tizenhét hónapos gyerekek mellett nehéz a tanulás. Azt nem tudom, megért-e? Fiatal vagyok még, hasznát is vehetem.

Még egy kérdés, most már a tanárokhöz:

— Milyenek a „gyerekek”?

— Legtöbbjük egyszerűen azért tanult, hogy többet tudjon. Van, aki azt mondta, ha a gyerekeknek nem tudtam segíteni a leckében, legalább az unokáimnak tudjak. Olyan is van, aki gimnáziumba lép. „Kihelyezett” osztályt kért a falu, ha itt az alkalom, élnek vele. Az a legjobb ebben a vizsgában, hogy mindenki elindított valamit: többet akarnak tudni a világról. Hogy mi készíti őket? Ott a televízió a családban, naponta megkérdezi: hát te ezt nem érted? És ott a család. Minden tagja tanult, csak a nagytata nem?

Horváth Dezső

Tanácskozott a SZOT elnöksége

A Szakszervezetek Országos Tanácsának elnöksége szerdán a szakszervezeti választások előkészítéséről tárgyalt, majd elfogadta a SZOT-űjének adományozásának általános elveiről szóló előterjesztést, illetve az ideai kitételekre vonatkozó személyi javaslatokat.

Irány — az élvonalba

„A kongresszus megállapítja, hogy a népgazdaság tervszerű fejlesztésének alapvető feltétele a beruházási tevékenység javítása. A műszaki fejlesztésre rendelkezésre álló anyagi és szellemi erők ésszerű felhasználásával arra kell törekedni, hogy a népgazdaságunk adottságaival összhangban álló területeken a technikai haladás élvonalába kerüljünk.” (Az MSZMP XI. kongresszusának határozatából.)

Aligha akad valaki ebben az országban, aki ne érezné, mily tág és értelmes világot nyitott meg előttünk új társadalmunk, a szocializmus. Szívnak és léleknek fölemelő érzés, hogy végre így megállapítást tehetett a pártkongresszus. Hogy mi, akik nagyon szegényen élünk, s bizony messzire álltunk még a középmezőnytől is, felelősséggel mondhatjuk végre, hogy irány a fejlett szocialista társadalom építésének útjára előre. S ebben a menetelésben nagyon fontos szerepet játszik, ahogyan mondani szokták, az alap: a termelő erők, a technikai bázis színvonalának további, minőségi változása, fejlesztése. Erre utal a kongresszusi határozat idézett passzusa is: kerüljünk a technikai haladás élvonalába. Ezt a programot nagy érellyel végrehajtani, s ugyancsak az átélni, használni, gyümölcsét mindennapjainkban kamatoztatni.

Főlemelő a cél, de nem könnyű a megvalósítás, mint ahogyan az eltelt évtizedek sem voltak zenével kísért sétamenedek. Persze, azt is valljuk be őszintén, hogy most könnyebb a dolgunk, illetve többet tudunk tenni, van már tapasztalatunk, és van mit fejlesztenünk.

A kongresszus is megállapította, hogy az elmúlt években a népgazdaság tervszerűen fejlődött, megfelelőek voltak az arányok is. De ne főgünk túl nagyot, maradjunk meg egyetlen gondolatkörnél, annál, hogyan léphetünk előrébb a technikai haladás élvonalába. A beruházások, az anyagi és szellemi erőink okos hasznosításának lehetőségei adottak. Ez már önmagából a virágzó és dinamikus formálódó gazdasági bázisból is következik: nagyobb a beruházási kedv, bővebben buzog az alkotni vágyás. De aligha véletlen a kongresszus határozatában az a megállapítás, hogy ezt a tevékenységet javítani kell.

Hogyan? Gondolom, hogy akikre a gyakorlati megvalósítás tartozik, sok mindennel-tisztában vannak. Kezdjük mindjárt az igényekkel, hiszen e tekintetben olykor nincs összhang, sok gazdasági szervezet csupán önmaga környékét tekinti perdöntőnek. A rangsorolásban is föltűnik néha az elfogultság, a szakmai sovénizmus, holott ennek nincs mindig létalapja. A kiinduló pont csak az egész népgazdaság érdeke lehet, a társadalmi fontosság adhat rangsorolásra megnyugtató alapot. A pillanatnyi konjunktúra sem lehet érv, hiszen a gazdasági programban hosszabb távra érdemes figyelni és felkészülni. A konjunktúra pillanatnyi előnyt adhat ugyan, hirtelen kamatozik is a befektetés, de a lényeg mégis az, megéri-e az áldozatot egy ilyen elhatározás. A tapasztalat általában az, hogy ez a gazdasági szemlélet inkább az ipar szerkezeti szétműködését, a termelőerők szétaprózottságát „segíti”. Már pedig erre nem törekedhet egy olyan, gazdasági szerkezetében, piaci viszonyaiban, nyersanyagban szűkös hazai erőforrásokkal bíró ország, mint amilyen a miénk.

Erre is figyelmeztet a kongresszus határozata, amikor úgy fogalmaz, hogy vegyük figyelembe a gyors műszaki haladást, s a mi sajátos erőforrásainkat úgy összpontosítsuk, hogy a népgazdaságunk szerkezetét meghatározó és átfogó programok, nagyobb beruházások valósuljanak meg minél gyorsabban és zavartalanabban, s csökkentsék a szétaprózottságát. A túlzott igényektől, azok kimerülésétől is óv a kongresszus határozata. Persze konkrét esetekre aligha tud a határozat receptet adni. Józan ésszel kell eldönteni, hogy valami mikor túlzás, és mikor megfontolt előrelátás. Egyetlen példát erre: sokan, a

szakemberek körében is néha úgy okoskodtak, elegendő valamilyen könnyűszerkezetes szin a gabonák tárolására. Nyilvánvaló, hogy olcsóbb, gyorsabban is készülni el, mint a betontároló. De az előbbi rövid élettartamú, az utóbbi évszázadra szóló létesítmény. Ilyenkor érdemes elővenni a papírt és a ceruzát, s gondosan mérlegelni, melyik megoldást válasszuk. Jelenlegi helyzetünkben — amikor több már a hazai cement is — érdemes áldozni a drágább gabonátárolók építésére, amelyek még dédunokáink is használni tudnak majd.

Az idő. A legtöbb gondunk és bajunk még ma is az idővel van, néha az időjárassal is, de most a létesítmények kivitelezésének idejéről érdemes szót ejteni. A határozat is erre int: „Minden szinten javítani kell a tervezőmunkát, a gazdasági, műszaki előkészítést, a szervezetséget, rövidíteni az indokolatlanul hosszú kivitelezési időt.” A korábbi gyakorlat is hibás abban, hogy ennyire sok gondot okoz nekünk a kivitelezési idő mértéke. Mert emlékszünk még a beruházási elméletekre: csak induljon el, majd lesz valahogyan. Növekedhet a költség, elhúzódhat az építkezés, a gépszerezés, a lényeg az, hogy „sinen vagyunk”, majd fut az állam a pénze után, hiszen azt a luxust nem engedheti meg az állam sem magának, hogy a félíg kész létesítményt veszni hagyja, még akkor sem, ha a kezdetkor félrevezették kicsit. Szerencsére ez a gyakorlat manapság ritkán fordul elő, sokkal körültekintőbbek és megfontoltabbak a gazdasági és pénzügyi szakembereink. De ha mégis ilyesmi történik, érdemes lenne a körmére koppantani a felelősöknek. Aligha véletlen, hogy a kongresszusi határozat erre is kitért, s akár tetszik egyeseknek, akár nem, joggal, keményen fogalmazott: „A határidő- és költségűlételeket — mulasztás esetén — kövessék felelősségvonnás. Intézkedések szükségesek a nemzeti vagyon tetemes részét kitevő termelőberendezések jobb kihasználására, a műszakszámok növelésére, s ezzel beruházások megtakarítására.”

Azt talán még a legfejlettebb technikával és anyagi bázissal rendelkező ország sem engedheti meg magának, hogy drága gépek a nap huszonegy órájából tizenhatot veszteségesen. A gép is gyorsan elavul, ha technikailag nem is, de erkölcsileg elkopik. Ebben az esetben a munkaszervezés, az üzemszervezés segíthet a legtöbbet. S ha a mi szűkebb környezetünkben, a szegedi és a Csongrád megyei beruházásoknál nincsenek is kirívó ellentmondások, mégis sok a tennivaló. Erre példákat is említhetünk: a kiemelten kezelt beruházásaink határideje a múlt évben is sokat csúszott. Lényeges építkezéseinken is találni elmaradást, hogy mást ne említsünk, a szalámigyári beruházásnál az érlelőtornyok építésénél, elsősorban az alapozásoknál már hátránnyal indultak, ami elkerülhető lett volna, ha gondosabban terveznek, vizsgálódnak az alapozás körül. Egyáltalán nem lényegtelen, hogy mikor készül el a szalámigyár minden üzeme, köztük a hazai és a külföldi piacon keresett szalámit előállító, érlelő épületkomplexum.

Jó példa is akad, amikor a kitűnően megszervezett munka, az ideális anyagellátás, a munkaerő gondos foglalkoztatása eredményeképp „minden klappol”. Ilyen esetekben aztán könnyen előfordul, hogy a rekordokról beszélünk, kiváló munkasikerről. Pedig miről van szó? Mindössze arról, hogy normális volt a munkafolyamat, olyan, amilyen a hozzáértő és munkaszerető emberek különben is elvárnak. Nagy reményekkel tölt el bennünket a XI. pártkongresszus határozata, megnyugtatóak és egyben lelkesítőek is célkitűzései, hiszen stabil alapokon nyugszik, és minden részében megvalósíthatóak terveink. Ezért bizhatunk abban, hogy nem írott szó marad elhatározásunk, hanem fölsorakozhatunk a fejlettebb színvonalon álló élvonalba, a technikai haladás első sorában járók közé.

Gazdag István

Emlékezés Endrődön

A Viharsarok agrármozgalmának fellegráiban, Endrődön kétnapos emlékülés kezdődött szerdán az 1935. március 20-án eldör-

dült csendőrsortűz áldozatainak emlékére. A nagyközönség művelődési házában rendezett ülésen dr. Romány Pál, az MSZMP KB osztályvezetője, a Magyar Tudományos Akadémia agrártörténeti bizottságának elnöke mondott megnyitót.

Ezt követően tudományos előadások hangzottak el „Endrőd 1935, és a demokrátiás agrárforradalom kérdései Magyarországon” címmel. Délután „Az endrődi földmunkásmozgalmak dokumentumai” című kiállítást nyitotta meg Dér László, a Békés Megyei Múzeumok igazgatója.

Új öntöde

A Jászberényi Aprítógépgyárban szerdán felavatták az üzem új acélöntödejét. Az ünnepségen részt vett dr. Heichman János kohó- és gépipari miniszterhelyettes is. A gyár saját fejlesztési alapjából a tervezettnél rövidebb idő alatt, 90 millió forintos költséggel építette meg új öntödejét. Évi 1500 tonna gépontvény előállítására alkalmas.